STORTINGET

Innst. 40 S

(2025–2026)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 30 (2024–2025)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden

---

Til Stortinget

Innledning

Formålet med meldingen er å belyse hvordan diplomati for fred og konfliktløsning er en av Norges viktigste innsatslinjer for en tryggere og mer stabil verden, som er i Norges klare interesse. Arbeidet for å bilegge kriger og konflikter er en integrert del av norsk utenrikspolitikk og sammenvevd med resten av Norges utenrikspolitiske innsats. Norges nasjonale sikkerhetsstrategi (2025) vektlegger betydningen av vårt prinsipielle forsvar for folkeretten og viktigheten av arbeid for å redusere krig og konflikt. Innsatsen for fred og konfliktløsning er en vesentlig del av dette. Norges internasjonale arbeid for fred har lang tradisjon i norsk utenrikspolitikk. Det inkluderer et bredt sett med tiltak og virkemidler, deriblant humanitær innsats, konfliktforebygging, fredsbygging, langsiktig utviklingsinnsats og styrking av multilaterale forpliktelser, med mål om blant annet nedrustning og ikke-spredning av atomvåpen. En lang rekke statlige og ikke-statlige aktører er involvert i dette arbeidet.

Meldingen viser ifølge regjeringen at det norske arbeidet for fred og konfliktløsning er viktigere enn noensinne med mer krig og konflikt og med FN-pakten under press. Norges sikkerhet hviler på en rettsbasert verdensorden, og det samme gjelder vår velferd. Russlands krig mot Ukraina representerer en direkte trussel mot Ukrainas suverenitet og europeisk sikkerhet. I Europa må vi gjøre vårt ytterste for å møte denne trusselen. USAs orientering mot Asia som følge av rivaliseringen med Kina innebærer at Europa må ta et større ansvar. Konfliktene kommer også tettere på oss.

Diplomatiet for fred og konfliktløsning bygger verdifull politisk kapital og ekspertise. Arbeidet gir koblinger til sentrale land og aktører, og dette er viktig i utmeislingen av norsk utenrikspolitikk og fremme av nasjonale interesser. Norge anses internasjonalt som en ledende aktør innen konfliktløsning, grunnet lang erfaring og opparbeidet troverdighet på feltet. Denne kapitalen er det viktig å ta vare på.

Stortingsmeldingen gjør rede for innsatsen, både historisk og i dag. Den omtaler ulike eksempler på norsk involvering i konfliktløsning, dilemmaer vi står overfor, og lærdommer vi må trekke på. Den beskriver hvorfor Norge arbeider for fred og konfliktløsning, hva som er målene for innsatsen, og hvilke forutsetninger Norge jobber ut fra for å oppnå resultater. Meldingen viser at arbeidet har betydning, både der løsninger oppnås, og der man ikke lykkes med å finne varige løsninger. Den understreker viktigheten av at arbeidet videreutvikles og prioriteres som en sentral del av norsk utenrikspolitikk, med kompetansen og ressursene som kreves.

Tidsmessig avgrenser stortingsmeldingen seg til perioden fra tidlig 1990-tall og frem til i dag, samtidig som den peker ut en vei fremover.

Stortingsmeldingen identifiserer tre mål for det videre arbeidet. Overordnet er målet å dempe og løse konflikter. Et annet mål er å fremme tiltak og løsninger basert på folkeretten og partenes eierskap. Et tredje mål er å skape politisk kapital og innsikt.

Meldingen understreker også at viktige tverrgående prioriteringer er kvinner, fred og sikkerhet, ofres rettig-

heter og overgangsrettferdighet, humanitært diplomati og klima og miljø.

Meldingen beskriver hvilke kjennetegn ved Norges innsats for fred og konfliktløsning som man opplever gir fortrinn og resultater, deriblant diskresjon og en vilje til å snakke med alle konfliktparter. Norges innsats kjennetegnes også av langsiktighet, fleksibilitet og risikovilje, forankret i politisk konsensus og politisk engasjement på norsk side. Samtidig minner meldingen om at denne type arbeid innebærer ulike dilemmaer som krever god konflikt- og aktørforståelse og solide risikoanalyser.

Norges arbeid for fred og konfliktløsning trekker på samarbeid med en rekke aktører, inkludert nære allierte deriblant EU og USA. Norge samarbeider også tett med FN og mange internasjonale ikke-statlige aktører, i tillegg til en rekke andre land. På norsk side bidrar andre departementer og etater med viktig støtte, NOREF Senter for internasjonal konfliktløsning og flere norske sivilsamfunnsorganisasjoner.

Selv om fred og konfliktløsningsarbeidet noen få ganger oppnår fullverdige fredsavtaler, er det ikke ofte, påpeker meldingen. Likevel mener regjeringen at Norges innsats kan bidra til å legge grunnlaget for deeskalering eller konfliktløsning og dempe lidelser for sivilbefolkningen i konfliktområder. Videre bidrar freds- og konfliktdiplomatiet til å forsterke Norges bilaterale forhold til enkeltland og organisasjoner både i og utenfor vår nærmeste krets av allierte.

Regjeringen skriver i meldingen at den forventer at etterspørselen etter Norges involvering i konfliktløsning vil fortsette. For å være effektive må Norge bygge på lærdommene om det som fungerer, og samtidig videreutvikle politikken og verktøyene. Ved å utnytte eksisterende norske fortrinn innen freds- og konfliktdiplomati kan dette fortsette å være en kostnadseffektiv investering. Derfor mener regjeringen at Norge fortsatt bør prioritere feltet politisk og med tilstrekkelige ressurser, og i siste kapitlet i stortingsmeldingen beskriver regjeringen tiltakene den vil prioritere.

Det er lagt til grunn at de tiltak og den politikk som er gjort rede for i denne meldingen, dekkes innenfor gjeldende budsjettrammer.

Sakens dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Bakervik, Tonje Brenna, Nils-Ole Foshaug, Monica Nielsen og Trine Lise Sundnes, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, Morten Kolbjørnsen og Sylvi Listhaug, fra Høyre, Peter Frølich, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Kirsti Bergstø, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Miljøpartiet De Grønne, Arild Hermstad, fra Kristelig Folkeparti, Jonas Andersen Sayed, og fra Venstre, Abid Raja, viser til at Stortinget høsten 2024 ba regjeringen om å «legge fram en stortingsmelding om Norges langsiktige internasjonale innsats for fred og forsoning».

Komiteen er innforstått med at Norges internasjonale arbeid for fred har lang tradisjon i norsk utenrikspolitikk. Komiteen noterer at dette inkluderer et bredt sett med tiltak og virkemidler, deriblant humanitær innsats, konfliktforebygging, fredsbygging, langsiktig utviklingsinnsats og styrking av multilaterale forpliktelser, med mål om blant annet nedrustning og ikke-spredning av atomvåpen.

Komiteen merker seg at temaet for denne stortingsmeldingen er avgrenset til norsk diplomatisk innsats for å dempe eller løse konflikter. Innsatsen skjer gjennom diplomatisk kontakt med aktører i konflikter, tilrettelegging for samtaler og forhandlinger mellom parter, samt oppfølging av våpenhviler og fredsavtaler.

Komiteen oppfatter at meldingen omhandler både egen, norsk innsats og samarbeid med statlige og ikke-statlige partnere.

Komiteen noterer at tidsmessig avgrenser stortingsmeldingen seg til perioden fra tidlig 1990-tall og fram til i dag, samtidig som den peker ut en vei framover.

Komiteen oppfatter at Norges nasjonale sikkerhetsstrategi (NSS), fremlagt i mai 2025, og at prioriteringene i denne stortingsmeldingen er i tråd med NSS.

Komiteen merker seg at viktige tverrgående prioriteringer er kvinner, fred og sikkerhet, ofres rettigheter og overgangsrettferdighet, humanitært diplomati og klima og miljø.

Komiteen noterer at mål for Norges innsats for fred og konfliktløsning er å dempe og løse konflikter, fremme tiltak og løsninger basert på folkeretten og partenes eierskap og å skape politisk kapital og innsikt.

Komiteen oppfatter at den norske innsatsen for fred og konfliktløsning kjennetegnes ved at man har vilje til å snakke med alle parter, uten at det medfører anerkjennelse av omstridte konfliktaktører. Diskresjon og evnen til å bringe aktørene sammen i det stille er et viktig premiss for mange aktører. Viktigheten av partenes eierskap til konflikten vektlegges i arbeidet gjennom upartisk tilrettelegging fra norsk side.

Komiteen merker seg at Norge også bidrar i konflikter der Norge ikke er upartiske, med blant annet rådgivning og støtte til én parts kapasitet til å forhandle med den andre. Norge bidrar også med tilrettelegging der partene er kjent med at Norge ikke er upartisk.

Komiteen noterer at Norge alltid søker å få til mest mulig inkluderende prosesser. Fredsprosessene har tradisjonelt et langsiktig perspektiv. Fleksibilitet og politisk engasjement med kort linje mellom politisk ledelse og embetsverk gjør at beslutninger kan tas raskt. Komiteen oppfatter at det er nødvendig å ha risikovilje til å ikke lykkes i prosessene, men at kunnskap og erfaring bidrar til å unngå skadevirkninger i prosessen. Komiteen merker seg at Norge samarbeider tett med frivillige organisasjoner og ekspert-miljøer, i tillegg til andre land, FN og internasjonale organisasjoner.

Komiteen oppfatter at det er fire typer roller i norsk freds- og konfliktdiplomati som er beskrevet i meldingen.

Komiteen noterer at det er etterspørsel etter Norges involvering i konflikter, noe som forventes vil fortsette. For å være effektive støttespillere må Norge bygge på lærdommene om det som fungerer, og samtidig videreutvikle politikken og verktøyene på feltet.

Komiteen viser for øvrig til regjeringens prioriteringer som er beskrevet i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre mener det er positivt at regjeringen har lagt fram en stortingsmelding om Norges fredsdiplomati. Samtidig er mye av arbeidet som gjøres innen fred og konfliktløsning, avhengig av diskresjon for å kunne lykkes. Dermed er det begrensede muligheter for et offentlig ordskifte om enkelte deler av temaet og noen av de spesifikke innsatsene. Disse medlemmer vil fremheve at vekslende regjeringer har lagt til grunn at norsk freds- og konfliktdiplomati kan være en sikkerhetspolitisk kapital for Norge, særlig i tilfeller hvor vi kan tilby sentrale allierte å spille en rolle som de selv av ulike årsaker ikke har mulighet til å spille. Et annet viktig trekk ved den norske innsatsen er at den tradisjonelt har hatt et langsiktig preg og har fortsatt også gjennom regjeringsskifter. Det gir nødvendig forutsigbarhet for partene i en konflikt.

I den nåværende geopolitiske situasjonen, med Russlands fullskala krig i Ukraina, er det etter medlemmene fra Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkepartis syn en klar sikkerhetspolitisk prioritet for Norge og resten av Europa å finne en løsning på krigen som er på Ukrainas premisser, gir varig fred og hindrer at Russland igjen angriper Ukraina eller truer andre land i Europa. Dette er ikke direkte knyttet til det bredere norske freds- og konfliktløsningsengasjementet, men støtten til Ukrainas frihetskamp og arbeidet for en rettferdig fred for landet vil kreve betydelige økonomiske og menneskelige ressurser også fra Norge. Disse medlemmer mener likevel at fortsatt engasjement i fred og konfliktløsning enkelte andre steder også er i norsk sikkerhetspolitisk interesse.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ønsker stortingsmeldingen om fred velkommen. Krig truer menneskeslekta over hele verden. Etter en tid med dyp fred i Europa og internasjonal nedrusting er vi nå vitner til krig og opprusting. Russland har gjort atomvåpentrusselen mer reell, og nye typer våpen gjør stor skade. De internasjonale reglene for å hindre krig og krigsforbrytelser er under sterkt press, ettersom stormakter tar seg til rette i stedet for å respektere folkeretten. Framveksten i bruk av kunstig intelligens og autonome våpen flytter de moralske grensene i krig.

Disse medlemmer mener at terskelen for å gå til krig og utøve krigsforbrytelser må bli høyere. Ifølge regjeringen har Norge

> «som utgangspunkt å fremme politiske løsninger som er i tråd med folkeretten, herunder humanitærretten og menneskerettighetene. Dette formidles til parter i en konflikt, gjerne tidlig i prosessen, ofte både offentlig og i lukkede rom».

Disse medlemmer mener Norge burde være mer ambisiøse i sitt forsvar av folkeretten og fremme politiske løsninger som bidrar til at folkeretten respekteres.

Disse medlemmer mener Norge kan gjøre mer for å motvirke årsakene til krig og konflikt. Disse medlemmer merker seg at regjeringen i meldingen framhever at stadig mindre globalt investeres i konfliktforebygging og fredsbygging. Disse medlemmer påpeker at det også er tilfellet for Norge. I Norge har bevilgningene til fred, sikkerhet og globalt samarbeid blitt redusert med opp mot 1,3 mrd. kroner fra 2019 til 2024. I revidert budsjett for 2025 utgjør investeringer i fred bare 3,8 pst. sammenlignet med forsvarsbudsjettet. Disse medlemmer mener at Norge må investere langt mer i fred.

Disse medlemmer viser til at straffefrihet er et stort og voksende problem når det kommer til internasjonal rett og savner både anerkjennelse av dette problemet og tiltak for å motvirke det i meldingen. Ifølge regjeringen er de internasjonale domstolene «avgjørende for å sikre respekten for folkeretten, herunder humanitærretten.» Videre skriver regjeringen at

> «utsikter til internasjonal straffeforfølgelse gjøre aktører i en konflikt motvillig innstilt til en fredsløsning. Å finne en balansert løsning mellom rettferdighet og en fredelig løsning kan være et krevende spørsmål i en forhandlingssituasjon».

Disse medlemmer vil påpeke at man kan snu resonnementet og si at også straffefrihet umuliggjør en fredsløsning. Disse medlemmer mener Norge kan og bør støtte opp om de internasjonale domstolene med finansielle ressurser og også sekundere personell når det er hensiktsmessig. Vi kan i større grad bistå domstolene med å intervjue offer for eller vitner til krigsforbrytelser som kommer til Norge. Vi kan også bi-

dra til å utvide Den internasjonale straffedomstolens virke.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen ratifisere Kampala-tillegget til Roma-vedtektene slik at Den internasjonale straffedomstolen får jurisdiksjon til å straffeforfølgje aggresjonsforbrytelser.»

Disse medlemmer viser til at internasjonale våpenkonvensjoner og arbeidet for nedrustning er under press. Flere land har trukket seg fra minekonvensjonen, og atomvåpenstigmaet står ikke lenger like sterkt. Disse medlemmer mener Norge har hatt en viktig rolle når det kommer til både nedrustning og regulering av våpenbruk og mener tiden er inne for å trappe opp denne innsatsen.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen arbeide for internasjonal regulering av autonome våpen og jobbe for et internasjonalt forbud mot bruk av upresise eksplosive våpen i byer og tettbygde strøk.»

«Stortinget ber regjeringen om å ta internasjonalt lederansvar for å sikre at forbudene mot klasevåpen og landminer blir overholdt.»

«Stortinget ber regjeringen signerer atomvåpenforbudet og legge det fram for Stortinget for ratifisering.»

«Stortinget ber regjeringen arbeide for at Nato går bort fra førstebruk av atomvåpen, og at Norge og Norden blir ei atomvåpenfri sone.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne viser til at meldingen foreslår å øke kapasitet og kompetanse i UD og utenriksstasjoner for å håndtere flere og mer komplekse konflikter, mer samordning mellom ulike politikkområder samt løfte sivilsamfunns rolle, uten at budsjett eller tiltak er definert. Disse medlemmer mener Norges innsats på dette området kan styrkes over tid, blant annet gjennom mer målrettede og langsiktige investeringer. For å sikre politisk forankring og langsiktighet ber disse medlemmer regjeringen om å rapportere regelmessig på Norges samlede innsats innen fredsbygging og konfliktforebygging, inkludert både måloppnåelse og ressursbruk.

Disse medlemmer viser til at meldingen legger opp til å styrke samspillet mellom humanitær innsats, langsiktig utvikling og fredsinnsats, samt mellom Norges sikkerhetspolitiske innsats og arbeidet for fred og konfliktløsning. Meldingen fremhever også behovet for bedre nasjonal koordinering på tvers av departementer.

Disse medlemmer mener at arbeidet for fred må forstås som en sammenhengende prosess – fra forebygging til respons, stabilisering og gjenoppbygging – og at Norge i dag mangler en helhet som fanger opp dette. Varig fred forutsetter samfunn som er robuste mot konflikt, gjennom utdanning, rettferdighet, økonomisk utvikling og sterke internasjonale institusjoner som legger til rette for ikke-voldelig konfliktløsning. Dette krever en mer koordinert og langsiktig norsk innsats enn dagens fragmenterte ordninger legger opp til.

Disse medlemmer viser til at barns beskyttelse er en sentral indikator på et samfunns sikkerhet, og mener at barns situasjon bør være en gjennomgående målestokk for norsk forebyggings- og fredspolitikk. De viser også til at forebygging av konflikt er blant de mest kostnadseffektive investeringene i internasjonal sikkerhet, og at manglende langsiktighet på dette området innebærer høyere humanitære og økonomiske kostnader på sikt.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til en tverrdepartemental og flerårig langtidsplan for fred, med tydelige mål, forutsigbare ressurser og klar ansvarsdeling. En slik plan bør omfatte styrket norsk fredsdiplomati, et utviklingssamarbeid som adresserer konfliktdrivere, støtte til en regelbasert multilateral verdensorden, ansvarlig våpeneksportpolitikk og bedre integrering mellom fredsarbeid og sikkerhetspolitikk.»

En slik plan vil etter komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre sitt syn styrke Norges evne til å forebygge konflikt, beskytte sivile og barn, og sikre at Norge fortsatt er en troverdig og relevant fredsnasjon med en helhetlig og effektiv innsats for internasjonal fred og sikkerhet.

Disse medlemmer viser til at meldingen slår fast at Norge skal være en tydelig stemme for internasjonal humanitærrett (IHL). Disse medlemmer mener dette krever tydeligere konkretisering enn det som fremgår av meldingen. Disse medlemmer viser til at dobbelt så mange barn i dag lever i konfliktområder som på 1990-tallet, og at grove brudd mot barns rettigheter har økt med over 373 pst. siden 2010. Denne utviklingen understreker behovet for styrket innsats for å beskytte sivile og barn i krig, og være pådriver for respekt for humanitærretten. Disse medlemmer ber derfor regjeringen tydeliggjøre hvilke internasjonale prosesser som skal prioriteres, og utarbeide målbare indikatorer for Norges arbeid med å styrke etterlevelsen av IHL, inkludert beskyttelsen av barn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt merker seg at

«økt geopolitisk spenning mellom de permanente medlemslandene i FNs sikkerhetsråd de siste årene har

stått i veien for at de store krigene man står ovenfor, som Russlands krig mot Ukraina, krigføringen i Gaza og borgerkrigen i Sudan, kan løses gjennom FN. FN har likevel en unik verktøykasse for fred, fra forebyggende diplomati til fredsoperasjoner, spesialrepresentanter og fredsbygging på grasrotnivå, som suppleres og understøttes av organisasjonens arbeid under de andre pilarene i helhetlig innsats».

Disse medlemmer deler synet på FNs viktighet, men etterlyser regjeringens syn på hva som kan og bør gjøres for å sørge for at organisasjonens potensiale brukes til fulle. Disse medlemmer mener vetoretten i Sikkerhetsrådet burde avvikles på sikt og at Norge burde arbeide for at generalforsamlinga i FN skal få større makt.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener at Norges internasjonale og diplomatiske innsats i større grad må fokusere på de forholdene som er geografisk nærme oss eller på annen måte er av stor betydning for norske interesser. Disse medlemmer vil også vise til at norske regjeringer for ofte har involvert seg med aktører eller på måter som burde vært unngått, som eksempelvis ved å invitere og bruke norske skattebetaleres midler til å fly inn medlemmer av Taliban til Norge.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Rødt merker seg at Norges fredsarbeid inngår i en internasjonal arbeidsdeling. Dette er verdsatt av nære allierte, likesinnede og involverte stormakter. Disse medlemmer viser til at Meld. St. 30 påpeker at

«det utenrikspolitiske handlingsrommet innen fred og konfliktløsning har ofte vært større for Norge enn for andre europeiske aktører, ettersom vi ikke har vært bundet av EUs felles utenriks- og sikkerhetspolitikk».

Disse medlemmer merker seg at dette innebærer at Norge ikke har sluttet seg til EUs terrorliste, noe som har gitt et bedre utgangspunkt for å bidra til fredsarbeid i områder som Palestina, Jugoslavia, Sri Lanka og Syria – en mulighet som ville vært begrenset dersom Norge var medlem av EU. Videre viser disse medlemmer til at Norge har jobbet aktivt for å finne en fredelig løsning mellom Venezuelas regjering og landets opposisjon. En slik rolle ville vært vanskelig å se for seg dersom Norge hadde deltatt i EUs sanksjonsregime mot Venezuela. Samtidig mener disse medlemmer det er verdt å merke seg at Norge leder Giverlandsgruppa for Palestina på bakgrunn av at vi ikke er EU-medlemmer.

Disse medlemmer mener at Norges fredsarbeid og innsats for konfliktløsning har som forutsetning at Norge står utenfor EU, og at vi slik får mer handlingsrom til å påvirke positivt og fremme verdier som sammenfaller med det norske fredsdiplomatiet.

Disse medlemmer minner om at mange konflikter er basert på eierskap til jord, og at mange fredsprosesser inneholder avklaringer om fordeling av jord. Disse medlemmer merker seg at forrige storting økte bevilgningene til trygge matsystemer. Disse medlemmer mener en fortsatt styrking av bevilgningene til trygge matsystemer er en viktig forutsetning for varig fred i mange prosesser.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre mener at meldingen gir en god beskrivelse av økt stormaktrivalisering og en mer fragmentert verdensorden, og at nye aktører får større innflytelse i internasjonal mekling og konfliktløsning. Meldingen drøfter likevel i liten grad hva denne utviklingen betyr for Norges rolle og handlingsrom. Det vurderes ikke hvilke typer prosesser Norge fortsatt kan spille en sentral rolle i, hvor handlingsrommet er redusert, eller hvordan Norge bør tilpasse sine partnerskap og prioriteringer. Dette vurderer disse medlemmer som en svakhet fordi norsk kapasitet og legitimitet i økende grad påvirkes av strukturelle endringer i det internasjonale systemet.

Disse medlemmer viser til at meldingen gir en god og grundig analyse av en mer uforutsigbar global virkelighet, med økt geopolitisk spenning, svekkede multilaterale institusjoner og flere langvarige konflikter. Samtidig foreslås ingen reell nyorientering av norsk innsats. Tiltakene som presenteres, er i hovedsak en videreføring av etablert praksis, uten klare prioriteringer eller endringer i metodikk. Dette skaper et tydelig avvik mellom virkelighetsbeskrivelsen og regjeringens politiske forslag.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne merker seg videre at meldingen gir inntrykk av bred norsk innsats, men samtidig at den i liten grad diskuterer hvordan Norge prioriterer mellom ulike konflikter og regioner. Hvorfor Norge engasjerer seg noen steder og ikke andre, fremstår som uklart. Det bør utvikles tydeligere kriterier for når Norge bør gå inn i, fordype eller avstå fra å påta seg en rolle, av hensyn til legitimitet og ressursbruk.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre viser til at meldingen selv beskriver hvordan klimaendringer, matsikkerhet, digital sårbarhet og helserisiko driver frem konflikter. Likevel presenteres det ingen strategi eller plan for forebygging, tidlig varsling eller helhetlig risikohåndtering. Disse medlemmer mener meldingen undervurderer forebygging som hovedspor, og at fraværet av en operasjonell tilnærming svekker Norges evne til å håndtere en mer kompleks risikovirkelighet.

Disse medlemmer peker på at meldingen viser til en «helhetlig tilnærming», men uten å redegjøre for hvordan diplomati, humanitær innsats, utviklingspolitikk og klima faktisk skal ses i sammenheng. I praksis fremstår politikkområdene som adskilte, til tross for at konflikter i økende grad drives av klimaendringer, matsystemer, helsesjokk og digitale trusler.

Disse medlemmer viser til at meldingen løfter frem viktige og vellykkede norske engasjement, men i liten grad omtaler prosesser som har vært utfordrende eller ikke har gitt ønsket resultat. Dette gjelder blant annet erfaringer fra Sri Lanka, Sør-Sudan, Venezuela og Midtøsten. En mer balansert gjennomgang av både vellykkede og krevende erfaringer ville styrket læringsgrunnlaget og gitt et mer troverdig bilde av Norges rolle og begrensninger. Meldingen fremstår derfor noe ubalansert.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne anerkjenner at meldingen løfter viktige dilemmaer knyttet til upartiskhet, legitimering av aktører og forholdet mellom folkerett og pragmatisme. Samtidig konkretiseres det ikke hvordan disse dilemmaene skal håndteres i praksis. Det mangler kriterier for avveininger, risikovurderinger og vurderinger av når Norge bør avstå fra å fasilitere. Dette svekker meldingen som styringsdokument.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre mener at kapitlet om kvinner, fred og sikkerhet er godt formulert på prinsippnivå, men at det mangler konkrete mål for hvordan kvinneinkludering skal sikres tidlig i prosessene når påvirkningen har størst effekt. Her hadde meldingen tjent på tydeligere prioriteringer.

Disse medlemmene registrerer at meldingen omtaler sivilsamfunnets rolle og lokal forankring, men uten å beskrive en strategi for hvordan disse aktørene faktisk skal trekkes inn for å skaffe et kunnskapsgrunnlag, gjøre analyser og i gjennomføring. Det samme gjelder styrking av nasjonale meklingsmiljøer og lokal dialogkapasitet. Uten operasjonalisering risikerer viktige perspektiver å forbli retorikk.

Disse medlemmer viser til at meldingen understreker betydningen av folkeretten, menneskerettigheter og inkludering som ramme for norsk innsats. Disse medlemmer savner likevel en drøfting av hvordan disse prinsippene håndteres i praksis i prosesser der Norge forhandler med væpnede aktører eller autoritære regimer. Balansen mellom prinsipper og pragmatisme beskrives, men uten metodikk, kriterier eller læringspunkter knyttet til tidligere erfaringer.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at kapittel 9 i hovedsak består av prinsipper og intensjoner, uten tydelige prioriteringer, ressursvurderinger eller kapasitetsendringer. Meldingen svarer derfor i liten grad på hva Norge faktisk skal gjøre mer av, mindre av eller annerledes i møte med en ny geopolitisk virkelighet. Etter dette medlems syn fungerer ikke kapitlet som et styrende dokument for videre innsats.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige kriterier for når Norge bør påta seg, videreføre eller avstå fra rollen som tilrettelegger i internasjonale freds- og dialogprosesser, og legge disse kriteriene fram for Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke den forebyggende delen av Norges freds- og meklingsarbeid, og legge fram for Stortinget en oppdatert praksis for tidlig varsling i konfliktutsatte områder.»

«Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre hvordan diplomati, humanitær innsats og utviklingssamarbeid skal samordnes i norske konflikt- og meklingsprosesser, og sørge for at dette integreres i Utenriksdepartementets operative retningslinjer.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at kvinneinkludering og lokal forankring inngår som tidlige og integrerte elementer i norske freds- og dialogprosesser, og utarbeide en plan for hvordan lokale aktører, sivilsamfunn og nasjonale meklingsmiljøer systematisk skal involveres i analyse, prosessdesign og gjennomføring.»

«Stortinget ber regjeringen operasjonalisere tiltakene i kapittel 9 ved å tydeliggjøre hva Norge skal gjøre mer av, mindre av og annerledes i freds- og dialoginnsatsen, og legge dette fram for Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke systematikken for læring fra tidligere freds- og dialogprosesser, inkludert prosesser som ikke har gitt ønsket resultat, og dele relevante erfaringer med Stortinget på egnet måte.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Miljøpartiet De Grønne og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen styrke systematikken for læring fra tidligere freds- og dialogprosesser, inkludert prosesser som ikke har gitt ønsket resultat, og dele relevante erfaringer med Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til en tverrdepartemental og flerårig langtidsplan for fred, med tydelige mål, forutsigbare ressurser og klar ansvarsdeling. En slik plan bør omfatte styrket norsk fredsdiplomati, et utviklingssamarbeid som adresserer konfliktdrivere, støtte til en regelbasert multilateral verdensorden, ansvarlig våpeneksportpolitikk og bedre integrering mellom fredsarbeid og sikkerhetspolitikk.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen styrke den forebyggende delen av Norges freds- og meklingsarbeid, og legge fram for Stortinget en oppdatert praksis for tidlig varsling i konfliktutsatte områder.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen tydeliggjøre hvordan diplomati, humanitær innsats og utviklingssamarbeid skal samordnes i norske konflikt- og meklingsprosesser, og sørge for at dette integreres i Utenriksdepartementets operative retningslinjer.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at kvinneinkludering og lokal forankring inngår som tidlige og integrerte elementer i norske freds- og dialogprosesser, og utarbeide en plan for hvordan lokale aktører, sivilsamfunn og nasjonale meklingsmiljøer systematisk skal involveres i analyse, prosessdesign og gjennomføring.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen operasjonalisere tiltakene i kapittel 9 ved å tydeliggjøre hva Norge skal gjøre mer av, mindre av og annerledes i freds- og dialoginnsatsen, og legge dette fram for Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen ratifisere Kampala-tillegget til Roma-vedtektene slik at Den internasjonale straffedomstolen får jurisdiksjon til å straffeforfølgje aggresjonsforbrytelser.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen arbeide for internasjonal regulering av autonome våpen og jobbe for et internasjonalt forbud mot bruk av upresise eksplosive våpen i byer og tettbygde strøk.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen om å ta internasjonalt lederansvar for å sikre at forbudene mot klasevåpen og landminer blir overholdt.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen signerer atomvåpenforbudet og legge det fram for Stortinget for ratifisering.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen arbeide for at Nato går bort fra førstebruk av atomvåpen, og at Norge og Norden blir ei atomvåpenfri sone.

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige kriterier for når Norge bør påta seg, videreføre eller avstå fra rollen som tilrettelegger i internasjonale freds- og dialogprosesser, og legge disse kriteriene fram for Stortinget på egnet måte.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Meld. St. 30 (2024–2025) – om Norges innsats for fred og konfliktløsning i en urolig verden – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 2. desember 2025

Ine Eriksen Søreide
leder

Himanshu Gulati
ordfører

Svanemerketrykksak, 2041 0654 Trykk og layout: Stortingets administrasjon